

Препоръки за провеждане на архитектурен конкурс

на Камара на архитектите в България и Архитектурния съвет на Европа

Въведение

Архитектурните конкурси са процедура за подбор, базирана на качеството на проектите. Конкурс за проект означава процедура, главно в областта на архитектурата и инженерството, градското и ландшафтно планиране, която дава възможност на възлагащия орган да придобие план или проект, избран от жури, измежду предложенията на участниците в конкурс с или без присъждане на награди.

Конкурсите за проект предоставят възможност на участниците да сравняват собствената си творческа сила с тази на другите архитекти, ландшафтни архитекти или урбанисти при справедлива и целенасочена процедура. Следователно те са перфектен източник за иновативни, икономически и устойчиви решения, както за ежедневни задачи за планиране, така и за особено сложни проекти.

Поради анонимността на участниците, конкурсът за проект предлага идеален начин за възлагане на договори за планиране по начин, който може да се проследи, основаващ се единствено на предварително публикувани критерии за качество. Той предоставя уникална възможност на възложителя да се възползва от конкуренцията чрез използване на голямото количество ноу-хау на пазара.

По време на работата на независимо и квалифицирано жури могат да бъдат избрани най-добрите проектантски концепции посредством прозрачна процедура, която дава основа за по-нататъшни решения на организатора. По този начин конкурсът за проект осигурява средство за постигане на икономическите, социалните и естетически цели на възложителя и едновременно с това за повишаване на качеството на изградената среда.

С оглед на големите интелектуални усилия и икономически инвестиции от всички участници, конкурсът за проект трябва да бъде внимателно подготвен. Резултатите от него трябва да служат за решаване на конкретните поставени задачи и да доведат до реализацията на печелившия проект.

Състезателната идея на един конкурс за проект е приложима, когато са необходими решения за планиране, независимо от националността, политическия или административен контекст или традиция.

Архитектурният съвет на Европа и Камарата на Архитектите в България насърчава конкурса за проект като процедура, идеално пригодена за възлагане на архитектурни услуги. За да се използва пълният потенциал на конкурса за проект и да се улесни

прилагането му като процедура, се предлага да се използват деветте правила, описани в настоящите препоръки.

Участници

Съществуват два различни типа конкурс:

- Открит конкурс
- Ограничен конкурс:
  - Конкурс с ограничение на участието (участниците се избират след открита покана чрез критерии за предварителен подбор)
  - Конкурс с покани (участниците са директно поканени от клиента).

Видове конкурси

Конкурсите биват два вида:

1. Конкурс за проект:

Конкурсите за проект за реализация трябва да показват, въз основа на подробна програма и определени изисквания за изпълнение, концептуални варианти за планираната реализация на даден проект.

В случай на конкурс на два етапа, журито трябва да бъде едно и също на двата етапа, а процедурата е анонимна до окончателното решение на журито.

2. Конкурс за идеи:

Конкурсите за идеи имат за цел да съберат различни решения без допълнителен ангажимент за изпълнение. Конкурсите за идеи могат по-специално да служат за подготовката на по-късни етапи за планиране или за подготовката на конкурс за проекти. Те могат да служат и за откриване на участници за конкурс с ограничение на участието.

Ако клиентът желае да използва някой от резултатите, такова използване трябва да бъде компенсирано в съответствие със закона за авторското право (виж също правило 7) и правилата на конкурса.

Парите за награди при конкурси за идеи трябва да бъдат адекватни и съизмерими с вложените ресурси, необходими за изработване на конкурсните предложения. Те трябва да са значително повече в сравнение с парите за награди от конкурси за проекти.

Етапност

Конкурсите за проект могат да бъдат едноетапни и двуетапни.

При двуетапни конкурси на първия етап участниците представят малки концепции или предварителни проектни предложения, за предпочитане на един лист. Журито избира предварително указан брой за втория етап. На участниците във втория етап се заплаща адекватно.

Препоръки

За да бъде един конкурс одобрен от Камара на Архитектите в България, следва да са спазени следните правила, които гарантират успешното провеждане на конкурса и запазват правата на участниците в него:

- **Правило 1:** Равенство между всички участници.

На всички участници трябва едновременно да се предостави едно и също ниво на информация.

Не трябва да има индивидуален обмен на информация между участници и членове на журито; на въпросите по заданието се отговаря на всички участници едновременно.

Лица, изключени от участие: представителите, партньорите или служителите на организатора или на който и да е член на журито или на всяко лице, което е участвало в подготовката на конкурса. Тези лица няма да имат право да се състезават или да подпомагат състезаващи се участници.

- **Правило 2:** Прозрачност на процедурата

Резюме на дискусията на журито и процеса на вземане на решения трябва да се изготви в доклад след приключване на конкурса.

Докладът на журито се публикува или разпространява сред участниците и обществеността.

Трябва да има изложба на всички участващи предложения и/или дигитална публикация.

- **Правило 3:** Независимост и компетентност на журито

Журито е независимо в решенията или становищата си. Журито определя победител и присъжда наградите.

Когато от участниците се изисква определена професионална квалификация, съгласно директивата поне една трета от членовете на журито трябва да притежават същия стандарт на квалификация като участниците и да са независими от клиента.

Журито разглежда подадените от кандидатите предложения анонимно и единствено въз основа на критериите, посочени в обявлението за конкурса за проект.

Журито записва класирането в доклад, подписан от неговите членове. Този доклад съдържа достойнствата на проектите и ясна препоръка как да се процедира с резултата от конкурса.

- **Правило 4:** Задание

Заданието на конкурса за проект трябва да е ясно и недвусмислено. Изискванията за конкурса за проект трябва да бъдат ясно посочени. Трябва да има ясно разграничение между задължителните изисквания и необвързващите указания.

Задължителните изисквания са ограничени до необходимия минимум. Вземат се предвид само предложения, отговарящи на тези изисквания

Журито трябва да бъде посочено поименно.

Критериите за оценка трябва да бъдат посочени в заданието.

Трябва да има декларация от клиента относно намерението му да поръча и изпълни спечелилия проект.

Заданието трябва да бъде прието от журито преди началото на конкурса.

Материалите, които се изискват от участниците, се ограничават до минимума, необходим за квалифицирано решение на журито. Всички допълнителни материали се изтриват или покриват.

- **Правило 5:** Анонимност

Анонимността следва да се съблюдава, докато журито достигне до становище или решение.

- **Правило 6:** Парични награди и възнаграждение

Наградите, паричните награди или възнаграждението трябва да бъдат фиксирани и обявени в заданието на конкурса. За изчисляване на паричната награда или възнаграждението трябва да има адекватна връзка между изискваното представяне на участниците и хонорарите, изчислени по Мтодиката за определяне на себестойността на архитектурното проектиране.

При двуетапен конкурс на всеки участник, класиран на втори етап, се изплаща възнаграждение, което е част от общия награден фонд.

- **Правило 7:** Авторско право

Авторските права върху конкурсното предложение остават собственост на автора.

Организаторът има право да използва печелившите предложения при условията, определени в заданието или съгласно допълнителен договор между страните.

- **Правило 8:** Разрешаване на спорове

Препоръчва се всякакви спорове относно процедурите на конкурса да бъдат разгледани от комисия към Камара на Архитектите в България преди прибягване до правни процедури.

- **Правило 9:** Участие на граждани

Обществеността може да бъде включена в подготовката на конкурси за проект, особено в областта на градоустройството и градското развитие (даване на информация относно нуждите, обсъждане на алтернативи, сътрудничество в общото определение на програмата).

Общественото мнение може да бъде разгледано от журито по време на процеса на вземане на решение. Окончателното решение обаче се взема от журито.

Правна рамка, съгласно Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и Съвета от 26 февруари 2014 г. за обществените поръчки и отменяща директива 2004/18/ЕК - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

Чл. 2 (Определения):

„Конкурс за проект“ означава процедура, която дава възможност на възлагащ орган да придобива, основно в областите на градското и селищното устройство, архитектурата, инженеринговата дейност или обработката на данни, план или проект, избран от жури, въз основа на проведен конкурс със или без присъждане на награди;

Чл. 32 (Използване на процедурата на договаряне без предварително публикуване), параграф 4:

„Процедурата на договаряне без предварително обявление може да се използва за обществени поръчки за услуги, когато въпросната поръчка се предхожда от конкурс за проект, организиран в съответствие с настоящата директива, и ще се възложи, съгласно предвидените в конкурса за проект правила, на победителя или на един от победителите в конкурса за проект; във втория случай всички победители трябва да бъдат поканени да участват в договарянето.“

Член 78 (Обхват):

„Настоящата глава се прилага за:

- конкурси за проект, които са организирани като част от процедура за възлагане на обществена поръчка за услуги;

- конкурси за проект с присъждане на награди или плащания за участниците.“

Член 80 (Правила за организиране на конкурси за проект и избор на участниците)

„1. Когато организират конкурси за проект, възложителите прилагат процедури, които са съобразени с Дял I и на настоящата глава.
2. Приемът на участници в конкурси за проекти не се ограничава: по отношение на територията или част от територията на държава-членка;
3. Когато конкурсите за проект се провеждат с ограничен брой участници, възложителите определят ясни и недискриминационни критерии за подбор. Във всеки случай броят на кандидатите, поканени да участват, е достатъчен, за да се гарантира реална конкуренция.“

Член 65 (Намаляване на броя на квалифицираните кандидати, които да бъдат поканени за участие):

При ограничена процедура минималният брой кандидати е пет. При процедура на конкурс с договаряне, процедурата на състезателен диалог и партньорството за иновации минималният брой кандидати е три. При всички случаи броят на поканените кандидати е достатъчен, за да се гарантира реална конкуренция.

Член 81 (Състав на журито)

„Журито се състои изключително от физически лица, които са независими от участниците в конкурса. Когато от участниците в конкурса се изисква определена професионална квалификация, най-малко една трета от членовете на журито имат същата или еквивалентна квалификация.“

Член 82 (Решения на журито)

1. Журито е независимо в решенията или становищата си.
2. Журито разглежда представените от кандидатите планове и проекти анонимно и единствено въз основа на критериите, посочени в обявлението за конкурса.
3. Журито записва своето класиране съобразно качествата на всеки проект в доклад, подписан от неговите членове, заедно с техните забележки и всякакви въпроси, които се нуждаят от изясняване.
4. Анонимността се съблюдава, докато журито достигне до становище или решение.
5. В случай на необходимост кандидатите могат да бъдат поканени да отговорят на въпроси, които журито е записало в протокола, с цел изясняване на всякакви аспекти на проектите.
6. Съставя се пълен протокол на диалога между членовете на журито и кандидатите